

Aşağıda, yitirdiğimiz yoldaşımız Sevilay Kaygalak'ın, İşçi Mücadelesi gazetesinin sırasıyla 3., 14. ve 15. sayılarında "Bican Özben" mahlasıyla yayınlanan köşe yazılarını sunuyoruz.

Sermaye İstanbul'a anıtını dikecek!

Bican Özben

İstanbul'da bir şeyler oluyor! Yüzlerce insanı yerinden eden kentsel dönüşüm operasyonları birbirini izliyor. Deprem Master Planı raflarda tozlanmaya terk edilirken Büyükşehir Belediyesi, kentin rant haritasını çıkarmak üzere, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ile beraber İstanbul Metropoliten Alan Değerlendirme çalışmalarına başlıyor. Dubaili şeyhler İstanbul'a geliyor. Kentle ilgili, neredeyse her gün ne olduğu, neden gerek duyulduğu tam olarak açıklanmayan bir proje düşüyor gazete sayfalarına: Galataport, Haydarpaşa, 3. Köprü, Cevahir Çarşısı, Dubai Towers...

İstanbul satılıyor! Hem de kentin kendisinden, yani İstanbullulardan gizlenerek yapılıyor bu. Öyle ya, İstanbul dediğin köprülerden, yollardan, arsalarından, işyerlerinden ibaret değil ki! Bir de insanları var İstanbul'un. Bir ucunda Boğaz manzaralı villalarda, yüzme havuzlu, "fitness center"lı, tenis kortlu "country"lerde, "city"lerde oturup, kariyer planlamasından arta kalan zamanlarında yeni tüketim mekanları keşfetmeyi iş edinen, diğer ucunda da işsizlik, açlık, evsiz-barksızlık kıskacında debelenen...

Her kent gibi İstanbul’u da, içinde yaşayanlardan bağımsız ele alamayacağımız gibi, üretim ilişkilerinden de ayrı düşünemeyiz. Bu ilişkiler içinde biçimlenen ve işlevler edinen kentler, bilindiği gibi, kapitalizmin 1970’lerde yaşadığı ekonomik krizin ardından, kendisine, kârlı yatırım alanları arayan sermaye tarafından önemli bir birikim alanı olarak görüldü. Özellikle üçüncü dünya kentlerinde, başta altyapı gibi, 1980’lere kadar devletin yatırım yaptığı alanlar, bu tarihten başlayarak özel sektöre (ağırlıklı olarak da yabancı sermayeye) açıldı ve kentler kapitalizmin tarihinde hiç olmadığı kadar sermayenin kâr güdülerinin etkisinde şekillendi. Türkiye’de, gelişkin dış ticaret ve sanayi faaliyetleri, geniş hizmet sektörü ve nitelikli işgücü potansiyeli sayesinde dünya pazarı ile girdiği yakın ilişkiler sonucunda İstanbul, bu süreci birinci derecede yaşayan kent oldu. Bugünlerde olup bitenlerse söz konusu gidişatın vardığı en cüretkâr menzili haber veriyor. Cüretkâr çünkü hali hâzırdaki burjuva teamüller bile gözetilmiyor; hukuk hiçe sayılıyor (kamunun/belediyenin alacağı pay ve işin verilme tekniği açısından), kentsel demokrasi hiçe sayılıyor, daha önemlisi kentsel/çevresel etkiler, özellikle İstanbul’un altyapısının bu projeleri kaldırıp kaldıramayacağı hiçe sayılıyor. Açıktan bir satış gerçekleşiyor yani.

Dubai Towers İstanbul projesi hızla yola alan bu satışın dikkate değer bir adımı. Proje, Levent’teki eski İETT Garajının olduğu alanda 300 metre yüksekliğinde iki kule yapılmasını içeriyor. Belediye, İstanbul’un rantının en yüksek olduğu bölgedeki bu arsayı yüzde 20 karşılıkla (ki, uygulamada bu yüzde 50 ile 70 arasında değişiyor) Dubai Holding bünyesindeki Dubai International Properties’e veriyor. Üstelik bir ihale prosedürü bile işletmeksizin yapıyor bunu. Çevredeki yeni yapılaşmada en çok 2,5 emsal uygulanırken bu kulelere 3 emsal hakkı tanınıyor. Peki bu kuleler İstanbul’a nasıl bir ‘benzersiz’ hizmet sunacak ki, bunca hukuk dışılığı görmezden gelmemiz bekleniyor? Efendim, 5 yıldızlı otel, ofis, konut, eğlence ve alışveriş merkezleri yer alacakmış bu kulelerde. Birinde ‘çağ ötesi’ ofisler, diğerinde yemekten modaya dünyaca ünlü her markayı bulabileceğimiz 3 katlı bir alışveriş merkezi, 5 yıldızlı bir otel ve 24 saat temizlik, güvenlik, otopark, spor salonu, sağlık merkezi, kablosuz internet bağlantısı ve (hizmetli, uşak, kapıcı eşliğinde) bakım hizmetlerinden yararlanarak oturabileceğimiz daireler olacakmış! Sadece hukuk dışı değil, aynı zamanda insanlık dışı! Birakin altyapıya, ulaşım, tarihsel dokuya neler olacağını, sermaye insanlığa meydan okuyor artık! Göz alıcı vitrin ışıkları altında beyinsiz tüketimciliğin plazalarını, lüks yaşam “residence”larını inşa ederken naylon çadırlara sığınmış, çöplerden topladıklarıyla karınlarını doyuranların, araba camı silen, kağıt mendil, sakız satan, dilenen ve her geçen gün tinere, suça çekilen çocukların oluşturduğu kentsel manzarayla dalgasını geçiyor.

Kim bilir, gücünün simgesi olarak kentin orta yerine dikmek istediği bu anıt, tarihin çöplüğüne düşmeden bıraktığı mezar taşları olacak belki de...

Bundan 'doğal' ne olabilir ki ?!...

Bican Özben

Geçtiđimiz günlerde Diyarbakır, Mardin, Batman, Şırnak ve Şanlıurfa'da etkili olan yağışlar binlerce ev ve işyerini sular altında bırakan bir sel felaketinin nedeni oldu ve 50'ye yakın insan yaşamını yitirdi: "Diyarbakır'ın Bismil ilçesindeki sel felaketinde kaybolanlardan 5 yaşındaki Mehmet Hasan Tunç'un cesedi, Batman'ın Hasankeyf ilçesinde bulundu" haberleri geçti ajanslardan...

Bu 'doğal' felaketin genel ve Bölge'ye özel pek çok sosyo-ekonomik ve siyasal/ideolojik belirleyeni olduğu biliniyor. Planlama ve sosyal hizmet anlayışından yoksun denetimsiz kentleşme süreçleri, kapitalizmin eşitsiz gelişme dinamiği ve onun yarattığı bölgesel dengesizlikler; tüm bunların yanında etnik ayrımcılık, kamusal kaynakları 20 yıldır süren savaşın gereklerine tahsis eden militarist politikalar ve onun sonucunda gelişen zorunlu yer değiştirmeler... Yağmur çiseleseydi de, sonuç aynı olabilir miydi acaba, diye düşündürtecek denli vahim bir manzara çıkarıyor tüm bunlar karşımıza. Yaşamını yitiren insanların sosyal olarak inşa edilmiş bir felaketin kurbanı olduğunu ortaya koyan bir manzara...

İşin daha can yakan kısmı, devletinden siyasi partilerine, demokratik kitle örgütleri, basın ve yurttaşına kadar kimsenin bununla yüzleşecek gücü ya da sorumluluğu kendinde bulamayışı. Ana haber bültenlerinin, gazetelerin her zaman yapımlarına alışık olduğumuz hisli, dokunaklı dramatize edilşlerden uzak durması bundan olsa gerek. Düşünsenize bir hesap numarası bile olmadı bu fela-

ketin, TV kanallarına düşen... Öyle ya biraz uzasa, üstü azıcık kazınsa ne devlet "felaketleri" çıkacaktı altından... ne trajediler...

Kurtarma ve yardım çalışmaları da bunu göstermedi mi? Mağdurlardan birinin dile getirdiği gibi, bir operasyon söz konusu olduğunda onlarca helikopteri kaldırıveren devlet, çocuklarıyla birlikte selden korunmak üzere damlara sığınanları kurtarmaya ancak 4 saat sonra gelebilmişti; hükümet zarar gören illeri ısrarla afet bölgesi kapsamına almadı; Bölge içindeki il ve ilçelerde toplanan yardımlar, belediyenin yardım toplamaya yetkisi bulunmadığı gerekçesiyle kaymakamlıklarla engellendi.

...

Gördüğümüzün içimize doldurduğu çaresizliği anlatmak değil derdim

"Yani benim gözlerimin bunca yıl gördükleri,

Bir gün benimle birlikte

Yok olup gidecekler öyle mi?"

demmişti, sevgili şair Metin Altıok. Görmekle kalmadı; anlattı da... "Yüreklere ufalayıp döküveren" tariflerle hem de... Artık onun üzerine hiçbir sözcük konmaz, konamaz!

Bize düşen bunca gördüğümüzle kalmamak artık, öyle değil mi?... Bu zor zamanları, kardeşliğimizi güçlendirecek paylaşımlar ve dayanışma için fırsat bilmek!...

Acar kapitalistin doğayla imtihanı

Bican Özben

1842 yılından sonra Ren bölgesinin büyük gazetelerinden Rheinische Zeitung'un editörlüğünü üstlenmesinin ardından yazdığı, "Odun Hırsızlarına Karşı Yasa Üzerine Tartışmalar" makalesinde Marx, odun hırsızlığı denen sorunu, büyük toprak sahiplerinin topraklarını korumak için, yoksulların toprakla bütün geleneksel ilişkilerini engellemeye çalıştıkları merhametsiz bir sürecin ürünü olarak değerlendiriyordu. Bu yasa, ısınmak ve yemek pişirmek için ihtiyaç duyulan kurumuş ağaç ve yere düşmüş dalları toplamak, ormana girmek, orada dolaşmak ve hatta çocukların ormandan böğürtlen toplaması gibi eylemlerin ceza gerektiren suç kapsamına sokulmasını savunuyordu. Böylelikle yoksullar doğa ile özel mülkiyetin aracılık etmediği her türlü -yaşayabilmeleri için en zorunluları da dahil olmak üzere- ilişkiden yoksun bırakılırken daha önceleri satılmayan ve piyasa değerine sahip bulunmayan bir şey de, bir özel servet kaynağına dönüştürülüyordu. Odun hırsızlığı meselesini "gerçek dünyevi bir sorun" olarak tanımlayan Marx, daha sonraları bu tartışmayı çalışmalarını ekonomik konulara yöneltme ihtiyacını ilk hissettiği an olarak hatırlayacaktı (J. B.Foster, Marx'ın Ekolojisi, 2001-E.Özkaya çevirisi).

Üzerinden 164 yıl geçmiş... Neredeyse iki asır olacak! Kapitalistlerin kâr hırsıyla insanı doğadan ve dolayısıyla kendisinden uzaklaştırması tüm acımasızlığıyla sürüyor. Modern burjuva ekoloji bilincinin onca yükselişi bile

önünü kesemiyor bu açgözlülüğün.

Son günlerde yazılı ve görsel basında yer bulan Acaristanbul haberleri bunun en yakınımızdaki örneği. Acar Şirketler Grubu'nun İstanbul Beykoz'daki bir ormanlık alanda sürdürdüğü yasadışı yapılaşma tam anlamıyla bir vurgun... Kamu yararına dönük hukuksal düzenlemeleri ve planlama ilkelerini hiçe sayarak arazinin satışından yapı ruhsatının verilmesine ve süregiden yapılaşmada imar hadlerinin aşılmasına, kentin oksijen kaynağı olan ağaçların acımasızca kesilmesine (1 milyon ağacın kesildiği tahmin ediliyor), parayla, rüşvetle bürokrat, siyasetçi satın alınmasına uzanan her türlü kanunsuzluğu görebilirsiniz bu vurgunda... Üstelik Acaristanbul'la başlamıyor bu şirketin ormanları talanı; bir de Acarkent'leri var!

Devletse âciz!? Çevre ve Orman Bakanı, Bölge Müdürü ile muhafaza memurlarının silahlı adamlar yüzünden korkudan Acaristanbul'a giremediğini söyleyerek pek içten (!) bir itirafta bulunuyor. Ama bakmayın siz bu sızlanmaya! Bursa'daki verimli tarım arazisi üzerinde kurulmuş ve tüm mahkeme kararlarına rağmen 7 senedir faaliyet gösteren Cargill'i destekleyen de bu hükümet! Kıyıları özelleştirecek ve buralardaki kaçak yapılaşmayı yasallaştıracak Kıyı Kanunu'nu çıkarmak isteyen de... Ve afet riski taşıyan alanlarla doğal, tarihi ve kültürel çevre alanlarının tasfiye, yenileme ve iyileştirmeye tabi tutulmasını öngören, aslında kentsel rantların özelleştirilmesinden başka bir anlama gelmeyen Dönüşüm Alanları Kanun Tasarısı'nı kabul eden...

Dolayısıyla hiç inandırıcı değil! Yaptıkları yasalar ve güttükleri politikalarla, doğayı, yaşamı ve insanlığı yağmalayan ulusal ve uluslararası sermayenin hizmetindeki bir hükümetin Acaristanbul ve Acarkent için âcizlik yakınması samimiyetsiz olduğu kadar gülünç de! Çünkü bu devlet istediğinde, mesela kentsel dönüşüm projeleri söz konusu olduğunda insanları kış ortasında evsiz barksız bırakma pahasına çevik kuvveti ve panzerleriyle yoksul mahallelerine girerek gereğini yapacak kadar kararlı ve muktedir de, bilmez miyiz?